

Нагайчук Вікторія

викладач

Вінницький інститут економіки ТНЕУ

м. Вінниця

СУТНІСТЬ КОНТРОЛЮ ЯК ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ

Розвиток продуктивних сил і виробничих відносин зумовлює потребу в удосконаленні функцій управління процесом виробництва та господарською діяльністю загалом.

Однією з найважливіших функцій в будь-якій системі управління є контроль діяльності господарюючих суб'єктів. Термін «контроль» походить від французького слова «control» – список, який ведуть у двох примірниках; тобто повторне повернення до раніше розглянутого питання, його перевірка.

Бутинець Ф. Ф. вважає, що історично термін «контроль» походить від французького слова «controle» – перевірка або спостереження [1, с. 47]. На думку інших науковців, слово «контроль» утворено поєднанням латинських «contre» – префікс, що означає «протидія», «протилежність» і «gole» – міра впливу, значення, ступінь участі в чомусь. У такому розумінні слово «контроль» необхідно тлумачити як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, виявлення, попередження й припинення протиправної поведінки. За наведеними визначеннями сутність контролю полягає у порівнянні кількох понять «з метою встановлення його відхилень від заданих параметрів» [2, с. 10].

Контроль як управлінська функція є невід'ємною частиною системи менеджменту та відіграє важливу роль, адже без систематичного його проведення «не можна здійснювати управління...за матеріальними цінностями і грошовими коштами, їх раціональним використанням, операціями і процесами, які пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції та сировини» [3, с. 52].

Зміст контролю як управлінської функції полягає у збереженні матеріальних цінностей і грошових коштів, стану обліку та звітності, законності дій посадових осіб. Він включає систему конкретних заходів, спрямованих на забезпечення раціонального господарювання підприємств. Крім того, зміст контролю передбачає перевірку виконання планів економічного і соціального розвитку, раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, запобігання непродуктивним витратам і втратам, зміцнення партнерських зв'язків, додержання господарського й трудового законодавства, забезпечення збереження цінностей, фінансового стану підприємства.

Контроль як функція управління яскраво виявляє свою інформаційну сутність. Контроль надає змогу добувати оперативну інформацію, яка об'єктивно відтворює стан справ на підконтрольних об'єктах, відповідність їх діяльності складеній програмі; виявити недоліки в рішеннях, які приймають, організації виконання, способах і засобах їх реалізації; вивчити ділові якості працівників [2, с. 207].

Контроль як функція управління у розумінні Багнюка І. С. «покликаний виявляти всі факти порушення кошторисно-фінансової дисципліни, сприяти

режиму економії ..., зниженню витрат і підвищенню рентабельності підприємств, виявленню й використанню резервів росту та підвищення ефективності виробництва [3, с. 54].

Бердар М. М. стверджує, що контроль як одна з найважливіших функцій управління надає підприємству змогу досягати поставлених цілей, вивчати та виявляти фактичний стан справ у різних сферах та напрямках його господарського життя, об'єктивно відображати дійсність, перевіряти виконання прийнятих рішень, співставляти діяльність підприємства та посадових осіб з інтересами власника, держави та суспільства в цілому [4, с. 21].

Контроль – «...це процес дослідження, спостереження перевірки виробничої і невиробничої фінансової діяльності, які здійснюються відповідними суб'єктами управління, наділеними певними функціями контролю, з метою виявлення відхилень від установлених параметрів цієї діяльності, усунення та попередження негативних явищ і тенденцій [3, с. 51].

Жила В. Г. визначає контроль як процес, що забезпечує відповідність функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням та спрямований на успішне досягнення поставлених цілей.

Нападовська Л. В. вважає, що «... контроль – це процес, який забезпечує якісну розробку та ефективність досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень [5, с. 58].

Контроль, як зазначає Дрозд І. К. та Шевчук В. О., це «...необхідна умова існування будь-якого виробництва, він є енергією господарського життя, яка дає імпульс соціально-економічному розвитку. Він ніби розповсюджує все позитивне, що було накопичене в економічному досвіді...». Сутність його полягає в тому, що «суб'єкт управління здійснює перевірку з урахуванням того, як об'єкт управління виконує його вказівки» [6, с. 7].

Контроль, з одного боку, зосереджує увагу на питаннях економічної ефективності діяльності підприємств, а з іншого – забезпечує перевірку дотримання законності використання фінансових ресурсів і забезпечення збереження коштів підприємства.

Здійснення фінансового контролю повинно ґрунтуватися на відповідних принципах як організаційно-правових засадах побудови і функціонування фінансового контролю, що забезпечують його результативність.

Основними принципами фінансового контролю є: незалежність фінансового контролю як невід'ємного атрибута демократії й обов'язкового елемента управління фінансовими ресурсами та законодавче закріплення незалежності органів фінансового контролю; визначення необхідності здійснення попереднього контролю й контролю за фактичними результатами; наявність внутрішнього та зовнішнього контролю як обов'язкової умови існування фінансового контролю; гласність та відкритість контрольних органів з обов'язковою вимогою додержання комерційної та іншої таємниці, що захищається законом.

Необхідність контролю виникла у зв'язку з потребою саморегулювання діяльності інших суб'єктів. Його проведення пов'язане з потребою власників у достовірній та повній інформації про результати та стан господарської діяльності підприємства. Дослідження сутності поняття «контроль» показало

відсутність однозначного його трактування. Контроль може розглядатися як один із головних принципів управління, як стадія процесу управління або як управлінська функція. Це пояснюється тим, що кожен виробничий цикл або соціальний процес відрізняється певними характеристиками і потребує управлінського впливу, що забезпечує досягнення мети, визначеної заздалегідь. Тобто сутність та зміст контролю не можуть бути ґрунтовно розкриті у відриві від сфери управлінської діяльності, яку він обслуговує.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – 5-те вид., перероб. і доп. – Ж.: Рута, 2003. – 726 с.
2. Попітїч Т. В. Теоретичні основи, функціональне призначення та методи економічного контролю в системі споживчої кооперації України / Т. В. Попітїч // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 3 (53). – С. 206–211.
3. Багнюк І. С. Суть та необхідність фінансово-господарського контролю / І. С. Багнюк // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. – 2011. – Вип. 21. – С. 51–54.
4. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. / М. М. Бердар – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
5. Нападовська Л. В. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч; за заг. ред. Л. В. Нападовської. – К.: КНТЕУ, 2008. – 735 с.
6. Дрозд І. К. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. / І. К. Дрозд. – К.: Імекс-ЛТД, 2007. – 304 с.

